

Claus i reptes de la transició a Txad (2): esperances frustrades amb el procés de pau i el diàleg nacional

êc̃p̃ escola de cultura de pau

Josep Maria Royo Aspa

Investigador de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB

Nº23 / Desembre 2022

Apunts ECP de
Conflictes i Pau

Resum

Després de la mort del president Idriss Déby l'abril del 2021 i el subsegüent cop d'Estat militar, un consell militar va instal·lar Mahamat Idriss Déby com a nou president, va suspendre la Constitució i la va reemplaçar amb una carta de transició i la promesa d'eleccions lliures al cap de 18 mesos, després de la celebració d'un diàleg nacional. Tanmateix, aquests 18 mesos de transició han significat la consolidació del poder de Mahamat Déby, durant els quals ha utilitzat la violència per reprimir la dissidència i les protestes pacífiques que demanaven el retorn d'un govern civil. El procés de pau de Doha i el Diàleg Nacional Inclusiu van concloure amb la prolongació del mandat del Consell Militar de Transició sota la imatge d'un nou Govern, qualificat d'unitat nacional, i la continuïtat de la presidència de Mahamat Déby, la qual cosa ha suposat la perpetuació de la ruptura constitucional iniciada a l'abril de 2021. La perpetuació del règim de Mahamat Déby ha desencadenat el rebuig de l'oposició política i social i la subsegüent repressió per part dels cossos de seguretat, causant desenes de víctimes mortals, cosa que evidenciat la deriva autoritària del Govern i la voluntat de silenciar l'oposició política i social amb tots els mitjans al seu abast. La tèbia resposta internacional posa de manifest el fracàs de la comunitat internacional en el seu conjunt per evitar la deriva autoritària i repressora del règim txadià i llança un perillós missatge a altres països de la regió.

Introducción¹

Després de la mort del president Idriss Déby l'abril del 2021 i el subsegüent cop d'Estat militar, un consell militar va instal·lar el seu fill Mahamat Idriss Déby com a nou

president, va suspendre la Constitució i la va reemplaçar amb una carta de transició i la promesa d'eleccions lliures al cap de 18 mesos, després de la celebració d'un diàleg nacional. Tanmateix, aquests 18 mesos de transició han significat la consolidació del poder de Mahamat Déby, durant els quals ha utilitzat la violència per reprimir la dissidència i les protestes pacífiques que demanaven el retorn d'un govern civil. La repressió i la persecució de l'oposició política i social va continuar durant aquest període, tot i que en un primer moment el Consell Militar de Transició (CMT) va revocar la prohibició de dècades de marxes de protesta, va permetre que el popular moviment opositor Les Transformateurs es convertís en partit polític, va redactar una amnistia als rebels exiliats o empresonats i va donar resposta a les diferents veus del món social i polític del país que demanaven el compliment del seu compromís i promogués un diàleg nacional. No obstant això, la inexistència de preparatius per a la convocatòria d'eleccions a la fi del període de transició a l'octubre del 2022 augurava el pitjor escenari.

El juliol de 2021 es va establir el Comitè Organitzador per al Diàleg Nacional Inclusiu (CODNI), amb la voluntat d'organitzar -inicialment el desembre de 2021- l'anunciat diàleg nacional. No obstant això, els desacords entorn dels integrants del CODNI, la inclusivitat del diàleg nacional, la ingerència del CMT, la participació de les diferents insurgències o l'agenda de temes del mateix diàleg, entre altres qüestions, van retardar la seva celebració. El seu retard es justificava davant la voluntat de facilitar la participació de les insurgències en el diàleg, per a la qual cosa calia assolir prèviament un acord de pau. Aquestes negociacions, iniciades al març a Doha (Qatar), també es van anar dilatant, a causa de la desconfiança entre les parts, les suspensions i bloquejos constants. Finalment, després de diverses rondes negociadores, el 7 d'agost es va assolir un acord de pau entre desenes de

1. Vegeu Royo, Josep Maria, [Claus i reptes de la transició a Txad \(1\) Canvi climàtic, inestabilitat i conflicte](#), Escola de Cultura de Pau, Apunts ECP de Conflictes i Pau, Nº 19, Novembre de 2022.

grups insurgents del país i el Govern. Aquest acord era el pas previ i condició per participar en el Diàleg Nacional Inclusiu i Sobirà (DNIS) que havia estat impulsant el Govern al costat de diferents sectors de la societat civil, i que es va celebrar entre el 20 d'agost i el 8 d'octubre de 2022.

Diverses anàlisis han assenyalat que el règim de Déby ha utilitzat el llenguatge del diàleg polític per crear la mascarada d'una transició política i apaivagar la comunitat internacional, alhora que ha aconseguit cooptar diversos líders opositors i pertanyents a la insurgència que li han conferit una imatge de falsa inclusivitat. El Diàleg Nacional ha significat la prolongació del mandat del Consell Militar de Transició i de la presidència de Mahamat Déby, cosa que va desencadenar una mobilització de l'oposició política i social per a la data prevista de la fi de la transició, el 20 d'octubre. Aquesta mobilització va ser qualificada d'intent planificat d'insurrecció, i va ser greument reprimida per part dels cossos de seguretat, causant desenes de víctimes mortals, centenars de ferits i l'establiment del toc de queda a les principals ciutats del país.² La comunitat internacional va condemnar la resposta desproporcionada dels cossos de seguretat txadiana, i la UA, reunida d'urgència al novembre per examinar aquesta qüestió, no va assolir el quorum necessari per suspendre Txad de l'organització per incomplir els dos compromisos als quals s'havia acollit, relatiu a la durada de la transició i a la inelegibilitat de les autoritats de transició de cara a les futures eleccions.

Déby ha utilitzat el llenguatge del diàleg polític per crear la mascarada d'una transició política, alhora que ha aconseguit cooptar diversos líders opositors i pertanyents a la insurgència que li han conferit una imatge de falsa inclusivitat

cosa que va ser celebrada per l'oposició politico-militar txadiana com un impuls al procés. En els últims anys Qatar ha anat multiplicant la seva activitat diplomàtica facilitant diferents iniciatives i processos de pau a Iemen, Líban, Sudan, entre Djibouti i Eritrea i, sobretot, entre els Talibà de l'Afganistan i EUA. També França s'havia ofert a acollir contactes entre les parts, tot i que Mahamat Déby va aprofitar la conjuntura per distanciar-se de França.⁵

Prèviament, el CMT havia donat llum verda a una de les principals demandes de la insurgència, l'establiment d'una amnistia com a condició de la insurgència a participar en el diàleg nacional. El novembre del 2021 Mahamat Déby va decretar una amnistia per al voltant de 300 líders insurgents i opositors polítics empresonats o exiliats.⁶ Aquesta qüestió va donar una imatge d'obertura a la junta militar. En aquest sentit, el CMT havia dut a terme una política de gestos i mesures per promoure la confiança i la cooptació d'actors polítics i socials opositors, alguns d'ells pertanyents a la principal plataforma opositora, Wakit Tama, cosa que va contribuir a afeblir l'oposició, per aplanar el camí cap a un diàleg polític favorable als seus interessos. Entre d'altres, van ser cooptats exlíders històrics de l'oposició com Saleh Kebzabo (nomenat vicepresident del CODNI), Mahamat Alhabo (ministre de Justícia), Mahamat Ahmat Lazina (ministre de Medi Ambient), l'influent periodista François Djé Kombé, el portaveu de la Convenció Chadiana per a la Pau i el Desenvolupament (CTPD, per les seves sigles en francès) Jean-Michel Djerané, o l'activista Alain Kemba Didah.⁷

Després de diversos retards, finalment el 13 de març es van iniciar els contactes entre els representants de més de 40 grups insurgents i el CMT a Doha, sota la mediació de l'enviat especial qatarià Mutlaq bin Majed Al Qahtani.⁸ D'entre aquestes desenes d'actors armats, només quatre

El procés de pau de Doha

Durant el 2021 es van produir contactes entre representants oficiosos del CMT i sectors insurgents a Togo,³ a Egipte⁴ i França, i posteriorment Qatar es va oferir a facilitar trobades a Doha amb els grups insurgents,

2. Vegeu, entre d'altres, Eizenga, Daniel, "Transition" Orquestrated by Chad's Military Goes Awry, Africa Center for Estrategic Studies, 15 de novembre de 2022; Van Severan, Ine y Kode, David, Chad's transition to nowhere, African Arguments, 20 de juliol de 2022.

3. Le Journal de l'Afrique, Chad: Can Togo negotiate peace between rebels and N'Djamena?, 9 de juliol de 2021.

4. El gener de 2022 Mahamat Déby es va reunir amb en primer lloc, el líder insurgent del grup Unió de Forces de Resistència (UFR), Tom Erdimi, a Egipte, on es trobava empresonat des del 2020. Durant dos anys la família Erdimi no havia tingut notícies del seu parador. Tom Erdimi, nebot i ex cap de gabinet del difunt Idriss Déby, pare de Mahamat Déby, el 2005 va fundar la UFR al costat del seu germà bessó, Timan Erdimi, amb l'objectiu de derrocar el seu oncle, Idriss Déby. Timan Erdimi, exiliat a Qatar, va confirmar aquesta reunió. Tom Erdimi va ser finalment posat en llibertat el setembre de 2022 per una gràcia presidencial de l'egipci Abdel Fattah al-Sissi. Vegeu RFI, L'opposant chadien Tom Erdimi est en vie, affirme sa famille, 18 de gener de 2022; Olivier, Mathieu, Chad: Mahamat Idriss Déby ltuo et les frères Erdimi ont-ils enterré la hache de guerre?, Jeune Afrique, 15 de setembre de 2022.

5. França, el principal aliat d'Idriss Déby, va continuar exercint aquest paper amb el seu fill, Mahamat Déby, tot i que havia estat pressionant el CMT perquè complís amb el seu compromís respecte al període de transició. Le Journal d'Afrique, What is the rapprochement between Mahamat Déby and the opposition the name of?, 20 de gener de 2022.

6. France24, Chad gives amnesty to hundreds of rebels and dissidents, meeting opposition demand, 29 de novembre de 2021.

7. Le journal de l'Afrique, Chad: what is the rapprochement between Mahamat Déby and the opposition the name of?, 20 de gener de 2022.

8. AFP, Qatar takes up mediation role in Chad talks: officials, rebels, al-Monitor, 25 de març de 2022.

representen una veritable amenaça per al règim de Mahamat Déby:⁹ el Front per al Canvi i la Concòrdia a Txad (FACT), el Consell de Comandament Militar per a la Salvació de la República (CCSMR), la Unió de Forces per a la Democràcia i el Desenvolupament (UFDD) i la Unió de Forces de Resistència (UFR). L'objectiu del procés de pau -qualificat com a pre-diàleg al DNIS- era aconseguir la participació d'aquests grups armats en el DNIS. Entre aquests, els dos principals moviments politico-militars són el FACT, liderat per Mahamat Mahdi Ali, responsable de la mort d'Idriss Déby, i la Unió de Forces de Resistència (UFR), dirigit pels cosins de Mahamat Déby, Timan i Tom Erdimi. Tots dos grups tenen la seva base a Líbia, des d'on han llançat periòdicament ofensives contra el país, tot i que segons anàlisis podrien estar perdent el suport del lideratge libi. En aquest sentit, una altra de les qüestions que va empènyer el FACT a acceptar les negociacions de pau van ser les pressions regionals. El 14 de setembre 2021, les tropes del libi Khalifa Haftar, el comandant les forces del qual havien lluitat contra el govern a Trípoli des del 2014 fins a l'octubre del 2020, quan les parts van concloure un alto el foc, van atacar els seus antics aliats del FACT al sud-oest de Líbia. El pacte de govern d'unitat nacional de Líbia, signat el març del 2021, requeria que tots els combatents estrangers que van donar suport a Haftar o Trípoli abandonessin el país. En aquest sentit, els principals actors armats podrien veure's forçats a sortir de Líbia, cosa que podria ser un incentiu perquè, en funció de les precondicions, participessin en el diàleg nacional, o per contra, redoblessin els seus esforços per derrocar la junta militar.¹⁰

Finalment, després de cinc mesos de rondes negociadores, 34 dels 52 grups político-militars (les xifres del nombre d'actors armats participants són disperss, ja que altres fonts citen 47 actors dels quals cinc no van acceptar l'acord, per la qual cosa aquest informe pren com a referència els números de Nacions Unides), inclosos la UFDD i la UFR, van signar un acord de pau el 7 d'agost a Doha a canvi de l'alliberament dels presos, l'amnistia i la fi de les hostilitats entre el govern i aquestes faccions armades, així com de la participació en el DNIS. La signatura de l'acord va comptar amb la presència d'actors regionals i internacionals, com la UA i l'ONU.¹¹ La desconfiança entre les parts, les suspensions i els bloquejos constants, entre les principals qüestions, van comportar la

dilatació del procés. 18 grups armats, inclosos el FACT i el CCSMR, van rebutjar l'acord.¹² L'acord, conegut com l'Acord de Doha per la Pau i la Participació dels Grups Político-Militars en el Diàleg Nacional Sobirà i Inclusiu, va comptar només amb la participació d'una dona representant en el pre-diàleg, segons va assenyalar Nacions Unides. Alguns dels grups armats van argumentar el seu rebuig a l'acord assenyalant greuges en les quotes de participació en el diàleg nacional, l'incompliment de l'alliberament de presoners de guerra i la inelegibilitat de les autoritats de transició per presentar-se a les eleccions posteriors a la transició, segons va destacar l'informe del secretari general de l'ONU de desembre.¹³ El FACT va declarar que temia que els grups que participessin en el DNIS no fossin tractats de forma similar i exigia garanties de seguretat, va demanar la formació d'un nou comitè organitzador del diàleg, l'alliberament dels presos del grup i una carta signada per Mahamat Déby assegurant que no participaria en les futures eleccions presidencials com a condició per signar l'acord de pau. No obstant això, el CMT va rebutjar aquestes propostes, la qual cosa posava de manifest la voluntat de Déby de postular-se com a candidat post transició. Els principals valedors de la junta militar, França i EUA, també havien sol·licitat a Mahamat Déby que no es presentés a les futures eleccions presidencials. Moltes d'aquestes reclamacions van ser repetides per segments de l'oposició política i organitzacions de la societat civil a N'Djamena presents i absents en el Diàleg Nacional. El FACT i el CCSMR van anar mantenint l'oposició a la junta militar des de les seves bases al sud de Líbia. En una entrevista amb DW,¹⁴ el ministre d'Exteriors en funcions, Chérif Mahamat Zene, que ha estat el màxim representant txadià en les negociacions, va destacar que l'èxit de l'acord dependria de la implementació del programa de DDR de la insurgència, per a la qual cosa seria necessari el suport de la comunitat internacional. Aquest acord era el pas previ i condició per participar en el Diàleg Nacional impulsat pel CMT al costat de nombrosos actors de la societat civil. Segons l'acord, el CMT i centenars de representants de l'oposició podrien participar en el DNIS, i els representants dels grups rebels tindrien garanties d'accés i protecció armada.

Tot i això, cal destacar que les relacions entre Qatar i la junta militar s'han deteriorat greument des de la signatura

9. Toulemonde, Marie, *Chad: Mapping the rebellion that killed Idriss Déby*, The Africa Report, 29 d'abril de 2021.

10. Reuters, *Libya's foreign minister confirms departure of some foreign fighters*, 3 d'octubre de 2021.

11. Ministry of Foreign Affairs of Qatar, *Qatar Hosts Signing of Doha Peace Agreement, Participation of Politico-Military Movements in Chadian National, Inclusive, and Sovereign Dialogue*, 8 d'agost de 2022.

12. Mills, Andrew, *Chad signs peace pact with rebels, but main insurgents stay out*, Reuters, 8 d'agost de 2022.

13. Consell de Seguretat de l'ONU, *La situació a l'Àfrica Central i les activitats de l'Oficina Regional de les Nacions Unides per a l'Àfrica Central*, S/2022/896 d'1 de desembre de 2022.

14. Krippahl, Cristina, *'Historic' deal no certainty for peace in Chad*, 10 d'agost de 2022.

de l'acord.¹⁵ Qatar havia estat el principal valedor de l'acord de pau i integrant dels comitès de seguiment tant de l'acord com del diàleg nacional. Els inicis de la ruptura es remunten a l'inici del DNIS el 20 d'agost, quan l'emir qatarià Tamim ben Hamad Al-Thani va enviar un missatge a Mahamat Déby, recomanant-li que no es presentés a les eleccions presidencials al final de la transició, en la mateixa línia que l'oposició i la comunitat internacional.

Aquesta exigència la veu la junta militar com un suport cap a la possible candidatura del president de la comissió de la UA, l'exministre d'Exteriors i exprimer ministre txadià Moussa Faki Mahamat, a les futures eleccions txadianes. Aquest ha negat reiteradament aquesta possibilitat, i ha assenyalat el CMT d'utilitzar aquest argument per rebutjar les posicions de la UA.¹⁶ La ruptura de les comunicacions entre Doha i N'Djamena està paralitzant els mecanismes de seguiment del diàleg nacional txadià, en què Qatar ha estat molt involucrat. La primera sessió del comitè directiu s'havia de fer el 16 d'octubre a Doha, però es va posposar indefinidament. Tot i que en un moment es va esmentar un ajornament al primer trimestre del 2023, això sembla cada cop més improbable en vista del clima hostil actual entre les dues capitals.

El Diàleg Nacional Inclusiu i Sobirà

La UA havia acordat al maig de 2021 donar suport a la transició amb la condició que les autoritats celebressin eleccions presidencials en un termini de divuit mesos, transició que hauria de culminar a l'octubre de 2022, i prohibissin que els membres de la junta militar es presentessin a aquestes urnes, exigint que la junta modifiqués la carta de transició per incloure aquestes clàusules a aquest efecte, i el desembre de 2021, la Conferència Episcopal de Txad s'havia pronunciat en la mateixa línia, qüestionant la junta militar per retenir plens poders durant la transició. No obstant això, la junta no va esmenar la carta de transició com va prometre, i va assenyalar que la revisió de la carta s'hauria de discutir durant el diàleg nacional. El Diàleg Nacional Inclusiu estava previst que se celebrés el desembre del 2021 i posteriorment es va fixar per al febrer del 2022, però va ser posposat reiteradament, a l'espera que el pre-diàleg de Doha culminés exitosament per facilitar la participació dels actors armats. Durant els mesos previs,

el CODNI va dur a terme consultes amb nombrosos actors de la societat civil al país i a la diàspora, reiterant la seva voluntat d'integrar les diferents sensibilitats i veus de la societat civil, de la mà d'un dels seus històrics líders opositors, el vicepresident del CODNI, Saleh Kebzabo, com va posar de manifest les seves reunions amb la diàspora a Burkina Faso, Malf i Níger, entre altres.

Finalment, la signatura de l'acord de Doha el 7 d'agost va permetre la posada en marxa del Diàleg Nacional Inclusiu i Sobirà. El 20 d'agost, més de 1.400 representants de moviments politicomilitars, representants del govern de transició, representants de partits polítics, organitzacions de la societat civil, incloses organitzacions de dones i joves, líders tradicionals, diàspora, autoritats provincials, forces de seguretat i institucions estatals i sindicats van iniciar a N'Djamena el DNIS, amb la presència d'actors regionals i internacionals. El DNIS estava previst que durés tres setmanes, durant les quals s'esperava que es discutís al voltant de la posada en marxa de reformes institucionals i una nova Constitució, que hauria de ser sotmesa a referèndum. El FACT, la coalició d'organitzacions de la societat civil Wakit Tama i el partit opositor Les Transformateurs, entre d'altres, van boicotejar el diàleg, citant preocupacions sobre la representació i la metodologia. La Conferència Episcopal de Txad, que havia estat involucrada en esforços de mediació amb l'oposició política i armada i que havia decidit inicialment participar amb una delegació en el DNIS, el 3 de setembre va anunciar la seva retirada del DNIS perquè no percebia que hi hagués un procés de diàleg real i constructiu per aproximar posicions entre les parts, sinó que en realitat estava sent testimoni d'una campanya electoral entre aquells que recolzaven el canvi i la renovació de la classe política i aquells que "bloquejaven qualsevol canvi i pretenien donar continuïtat al règim en funcions posant en marxa una màquina hàbilment orquestrada".¹⁷ Aquest anunci va contribuir a alimentar la frustració de diversos actors que veien amb preocupació l'evolució del DNIS. Durant els primers 10 dies de setembre es van organitzar diverses mobilitzacions pacífiques contra el DNIS per part de l'oposició política i social que van ser durament reprimides, tal com va denunciar, entre d'altres, HRW.¹⁸ Les Forces de seguretat van saquejar la seu del principal grup d'oposició, Les Transformateurs, i un fiscal de l'estat va obligar el líder del partit, Succés Masra, a

La junta militar va aconseguir a l'agost un acord de pau amb la majoria dels principals moviments politico-militars exceptuant el principal grup armat, el FACT, com a pas previ al diàleg nacional

15. Africa Intelligence, *Communications between N'Djamena and Doha break down*, 10 de novembre de 2022.

16. APA-News, *AUC's Moussa Faki denies running for Chad presidency*, 21 de novembre de 2022.

17. Atemanke, Jude, *Catholic Bishops Withdraw from Chad's National Inclusive Dialogue, Cite Lack of "dialogue"*, ACI Africa, 4 de setembre de 2022.

18. Human Rights Watch, *Chad: Security Forces Abuse Amid National Dialogue*, 23 de setembre de 2022.

comparèixer davant d'un tribunal. Quan partia de la seu del partit cap al tribunal envoltat de simpatitzants, les forces de seguretat van disparar gasos lacrimògens contra la multitud i van arrestar desenes. El 18 de setembre, l'Església Catòlica va aclarir la seva posició, remarcant la seva vocació de neutralitat i el seu rol mediador entre les parts, per la qual cosa la inexistència d'un diàleg real forçava la delegació de l'Església a donar suport a una o altra part del procés de diàleg, per la qual cosa va preferir retirar-se del procés.¹⁹ En paral·lel, en un comunicat emès després de la seva sessió del 19 de setembre sobre les transicions polítiques en curs al continent, el Consell de Pau i Seguretat de la UA va reiterar els punts principals de la seva decisió del 14 de maig de 2021 en la qual instava les autoritats de transició a respectar el termini de transició de 18 mesos i que les autoritats de transició no fossin elegibles per presentar-se a les eleccions.

No obstant això, l'1 d'octubre, els participants en el diàleg nacional van aprovar per aclamació recomanacions sobre el camí a seguir amb la transició per a la dissolució del CMT i el nomenament del president del Consell Militar com a president de la transició per a una "segona transició" amb una durada de fins a 24 mesos, la celebració d'un referèndum sobre una versió modificada de la Constitució de 1996 i la forma de l'Estat, la duplicació del nombre d'escons en el Consell Nacional de Transició i l'establiment d'una segona cambra del Parlament. En particular, el diàleg va recomanar que tots els txadians que complissin amb els requisits legals poguessin presentar-se a les pròximes eleccions -que se celebraran en 2024- inclosos els membres de les institucions de transició. En un comunicat emès el 5 d'octubre, la Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Central (CEEAC) va prendre nota de les recomanacions del diàleg sobre el cronograma per a la transició i va animar les autoritats a continuar el diàleg per tal de convèncer els grups que es resisteixen a unir-se al procés, amb la qual cosa va avalar els resultats del DNIS i la prolongació del mandat de Déby. El 10 d'octubre, el president de la junta militar, Mahamat Déby, va prestar jurament com a president de la transició. El 14 d'octubre, va nomenar un Govern d'Unitat Nacional encapçalat per l'ex líder de l'oposició i ex-vicepresident del CODNI, Saleh Kebzabo,²⁰ en el qual es van incloure altres figures de l'oposició i membres dels grups político-

militars que van signar l'acord de pau de Doha, entre els quals va destacar el diplomàtic Mahamat Saleh Annadif, ex representant especial del secretari general de l'ONU per a l'Àfrica Occidental com a nou ministre d'Exteriors, i l'històric líder guerriller retornat d'Egipte al setembre, Tom Erdimi, com a nou ministre d'Educació Superior.²¹ Diversos generals propers a Déby presents al CMT van mantenir carteres estratègiques, inclosos els Ministeris de Defensa i Seguretat Pública i Hisenda i Hidrocarburs. Les dones constitueixen una mica menys del 30% del nou Govern.

*El diàleg nacional
va ratificar la
perpetuació de la
ruptura constitucional
iniciada l'abril del
2021 per Mahamat
Déby i la seva junta
militar*

20 d'octubre: Fi del període de transició, escalada de la repressió i resposta internacional

El 20 d'octubre va culminar el període de 18 mesos després del qual el president del Consell Militar de Transició, Mahamat Déby, havia de retornar el poder a les autoritats civils. L'oposició política i social va fer una crida a la mobilització ciutadana per al 20 d'octubre com a conseqüència de la prolongació del mandat del CMT i el seu president, Mahamat Déby -tot i que sota la suposada legitimitat d'un nou Govern ungit pel diàleg nacional. Davant d'aquest anunci, el nou Govern nomenat per Déby va prohibir les mobilitzacions anunciades per al 20 d'octubre.²² Tot i que alguns manifestants van recórrer a la violència, fins i tot a N'Djamena, on la seu del partit del recent nomenat primer ministre va ser atacada, segons Nacions Unides, la majoria de les mobilitzacions van ser pacífiques i els cossos de seguretat van intervenir fent ús de la força de forma desproporcionada, utilitzant gasos lacrimògens i munició real. La repressió violenta de la mobilització social va provocar almenys 50 víctimes mortals, entre els quals almenys 10 policies, i uns 100 ferits, segons el nou primer ministre del país, Saleh Kebzabo, que va remarcar que les víctimes mortals es van produir principalment a N'Djamena, Moundou i Koumra. El primer ministre va acusar l'oposició de muntar una insurrecció armada i va anunciar el toc de queda a N'Djamena i altres tres localitats, així com la suspensió de les activitats de Les Transformateurs, Wakit Tama i el Parti Stuan, a més d'altres partits polítics. Mahamat Déby va acusar forces estrangeres d'estar darrere de

19. Atemanke, Jude, *Chad's Catholic Bishops Clarify Their Withdrawal from National Inclusive Dialogue Sessions*, ACI Africa, 18 de setembre de 2022.

20. Olivier, Mathieu, "Tchad : pourquoi Mahamat Idriss Déby Itno a nommé Saleh Kebzabo Premier ministre", Jeune Afrique, 12 d'octubre de 2022.

21. Olivier, Mathieu, "Nouveau gouvernement au Tchad : Mahamat Saleh Annadif aux Affaires étrangères, Tom Erdimi à l'Enseignement supérieur", Jeune Afrique, 14 d'octubre de 2022.

22. RFI, "Le Tchad interdit les manifestations marquant la fin initiale de la transition", 20 d'octubre de 2022.

les mobilitzacions. HRW va demanar a finals d'octubre una investigació independent dels fets. La UA, la UE i diferents organismes internacionals van condemnar la repressió governamental i van fer una crida al respecte dels drets humans i al diàleg amb l'oposició política, però no es van establir sancions contra el Govern. Hi ha estimacions no confirmades que eleven aquesta xifra a més de 100 víctimes mortals i centenars de ferits.

La repressió violenta de les manifestacions també va contribuir al deteriorament de les relacions entre Qatar i el Txad, ja que el primer es mostra poc inclinat a defensar la junta txadiana a l'escenari internacional, i els fets han debilitat encara més l'acord amb la insurgència.²³ A principis d'octubre, Doha encara planejava incloure a l'acord el major dels grups no signataris, el FACT, que ha rebutjat entaular converses amb el govern. La dimissió el 19 de setembre del ministre d'Afers Estrangers txadià, Chérif Mahamat Zene, també ha enterbolit les relacions amb Doha. El diplomàtic havia estat un dels principals canals de comunicació al llarg de les converses preliminars entre tots dos països.

El 25 d'octubre, es va convocar a Kinshasa una cimera extraordinària de la CEEAC sobre Txad, que va resultar en el nomenament del president de la RDC i president de la CEEAC, Félix Tshisekedi, com a facilitador de la transició txadiana. Els participants en la cimera van instar a més els socis bilaterals i multilaterals a enfortir el seu suport diplomàtic, financer, material i tècnic per a la transició. Aquest anunci va xocar amb la posició de la UA, el president de la qual, Moussa Faki, va presentar un informe molt crític amb les autoritats de la transició, en què exigia a la institució africana que condemnés els assassinats, tortures, arrestos i empresonaments arbitraris de centenars de civils i denunciés la “repressió sagnant”, exigís “l'alliberament immediat de tots els presos polítics”, obrís una investigació i prengué mesures per l'incompliment dels compromisos assumits que incloguessin la suspensió del Txad dels òrgans de la UA. Moussa Faki va assenyalar que aquestes mesures eren un requisit de coherència amb la posició constant de la UA en relació amb els altres quatre casos de canvis de govern inconstitucionals actualment en curs a Àfrica, al Sudan, Mali, Guinea i Burkina Faso.²⁴ Moussa Faki també va ser crític amb el nomenament de Félix Tshisekedi com a facilitador del procés de transició al Txad per part de la

CEEAC. L'11 de novembre es va reunir el Consell de Pau i Seguretat de la UA per analitzar la situació del país però no va assolir el quòrum necessari per suspendre Txad de l'organització per incomplir els dos compromisos als quals s'havia aollit, relatius a la durada de la transició i a la inelegibilitat de les autoritats de transició de cara a les futures eleccions.

Conclusions

El Diàleg Nacional ha significat la prolongació del mandat del Consell Militar de Transició sota la imatge d'un nou Govern, qualificat d'unitat nacional, i la continuïtat de la presidència de Mahamat Déby, cosa que ha suposat la perpetuació de la ruptura constitucional iniciada l'abril del 2021. La repressió violenta de les mobilitzacions de l'oposició política i social, culminada amb la jornada sagnant del 20 d'octubre, ha posat de manifest la deriva autoritària del Govern i la voluntat de silenciar l'oposició política i social amb tots els mitjans al seu abast. Les mobilitzacions del 20 d'octubre van ser qualificades pel Govern d'intent planificat d'insurrecció contra les autoritats, amb la qual cosa intentava justificar l'ús desproporcionat de la força en resposta de les mobilitzacions. La repressió i la violència ha continuat després dels fets del 20 d'octubre, i el mateix Govern ha reconegut que almenys 600 activistes es troben detinguts a la infame presó de Koro Toro. Diversos activistes continuen desapareguts després de les mobilitzacions del 20 d'octubre, i alguns líders opositors com Succès Masra han fugit del país. No obstant això, la gravetat de la situació també ha significat que cada vegada més actors txadians criden l'atenció sobre la insostenible situació reclamant més democràcia. A més, segueix oberta l'amenaça d'un canvi de règim per la força a causa de l'existència de grups armats que han rebutjat el procés de Doha i el diàleg nacional.

Tot i que la comunitat internacional va condemnar la resposta desproporcionada dels cossos de seguretat txadians, es va evidenciar el fracàs de la UA i de la comunitat internacional en el seu conjunt per evitar la deriva autoritària i repressora del règim txadià. Tot i això, el règim txadià cada vegada està més sol, com evidencia la posició de la UA, dels EUA i de Qatar, i fins i tot de

23. Africa Intelligence, [Communications between N'Djamena and Doha break down](#), 10 de novembre de 2022.

24. Le Journal de l'Afrique, [Chad: between Moussa Faki and Mahamat Idriss Déby, has war been declared?](#), 11 de novembre de 2022.

França. Així mateix, la tèbia resposta de la comunitat internacional suposa un missatge de greus implicacions per a altres països de la regió immersos en processos de

transició o sotmesos a juntes militars sorgides de cops d'Estat similars a Txad, com Mali, Guinea, Burkina Faso o fins i tot Sudan.

Aquesta publicació està subjecta a una llicència de Creative Commons. Es permet la reproducció total o parcial, la distribució i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de l'Escola de Cultura de Pau i no reflecteix l'opinió de l'ACCD ni de la Generalitat de Catalunya.

êc̃p escola de
cultura de pau

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Escola de Cultura de Pau
Edifici B13, Carrer de la Vila Puig
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)
+34 93 586 88 42
pr.conflict.escolapau@uab.cat
escolapau.uab.cat

Amb el suport:

**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

**Generalitat
de Catalunya**

@escolapau

EscolaPau

escoladeculturadepau

